

Plan22+ Klimaet og ådalenes fremtid

– samarbejdsdreven planlægning for Nørreådal

30-06-2025

Forperson for Landskabsrådet Martin Molbo giver et spændende indblik i conservation agriculture - en dyrkningsform han praktiserer, med reduceret jordbearbejdning, hvor der altid er plantedække og aldrig den samme afgrøde 2 år i træk på det samme sted. Foto: Carina Pilgaard

Indhold

Formål og baggrund	2
Organisering, roller, styregruppe.....	2
Projektets milepæle, leverancer og succeskriterier.....	3
Landskabsrådet og landskabsobservatorie	3
Lokal landskabsstrategi i Randers Kommune	4
Vandet i ådalen og oplæg til forvaltningsgrundlag for vandet.....	5
Oplæg til datasammenstilling, økosystemtjenester og socioøkonomisk effekt (AAU).....	7
Oplæg til fysisk planlægning (KU)	8
Økonomi	8
Konklusion / Evaluering.....	9
Videre forløb, forankring af viden og formidling af projektet	10
Bilagsliste	11

Formål og baggrund

Projektet har til formål at institutionalisere den samarbejdsdrevne og helhedsorienterede planlægning for Nørreådal. Det skal bl.a. ske ved nedsættelse af et landskabsråd, som får til opgave at være drivende i planprocessen og udarbejde oplæg til den fysiske planlægning, der kan integreres i kommuneplanen.

Projektet vil arbejde for at integrere udviklingsmål for natur, biodiversitet, miljø og klimahensyn, samtidig med at lodsejeres og ådalens øvrige interessenter ønsker til lokal udvikling forsøges imødekommet.

Forud for projektets igangsættelse har der været en længere proces i årene 2020-2022 med udarbejdelse af en [regional landskabsstrategi for Nørreådalens fremtid](#) i samarbejde med en bredt funderet strategigruppe.

Nørreå er over 40 kilometer lang med et fald på mindre end 8 m. Den starter i Vedsø syd for Viborg og løber i Gudenåen ved Fladbro vest for Randers. Den løber gennem tre kommuner; Viborg, Favrskov og Randers. Nørreådal har som så mange andre ådale været genstand for årelange diskussioner om, hvordan nogle lodsejeres interesse i en bedre afvanding kan forenes med natur- og miljømål for vandløbet og de omkringliggende jorder. Særligt det meget ringe fald på åen skaber udfordringer i forhold til afvandingen. En række andre generelle udfordringer med forvaltningen af fremtidens ådal som f.eks. øgede vandmængder, tilbageholdelse af næringsstoffer og klimagasser, bidrag til øget biodiversitet samt forbedring af rekreative muligheder og landdistriktsudvikling har været i fokus ved udarbejdelsen af strategien. Projektet her understøtter således det videre arbejde med realisering af en lang række emner i strategien.

Strategigruppen bestod af en bred vifte af ådalens interessenter. Strategien blev politisk vedtaget i alle tre kommuner i juni 2022. Københavns Universitet har stået for processen og sammenskrivningen af strategien. Flere af strategigruppens medlemmer går igen i landskabsrådet. Derfor har det været naturligt, at landskabsrådet skulle være drivende i at videreføre strategien samt i projektet her.

Forventningen er, at en fysisk planlægning med fokus på lokal inddragelse og dialog, kombineret med samarbejde på tværs af myndigheder og videns institutioner, i et landskabsråd, der bygger videre på landskabsstrategien, kan øge og forståelsen for behovet for fremtidig ændret arealanvendelse blandt ådalens interessenter og dermed også succesraten og realiseringstempoet bl.a. i klimaprojekter.

Undervejs i projektperioden er Aftale om Grønt Danmark indgået. Dette er også integreret i projektarbejdet.

Organisering, roller, styregruppe

Politisk niveau:

Det politiske ejerskab udgøres af de respektive fagudvalg i de tre kommuner. Oplæg og forslag vedr. projektet, herunder landskabsrådet, behandles på relevant politisk niveau i de tre kommuner. Desuden er der udpeget én politisk repræsentant fra hver kommune i Landskabsrådet.

Forvaltningsniveau:

Styregruppe: Repræsentanter på ledelsesniveau fra de tre kommuner, Naturstyrelsen, Københavns Universitet og Plan22+ samt projektleder. Viborg Kommune varetager formandskabet.

Der har været afholdt syv online styregruppemøder. 1. møde blev afholdt i marts 2024.

Projektgruppe/Primær arbejdsgruppe: Projektmedarbejdere fra de tre kommuner, Naturstyrelsen og Københavns Universitet. Viborg Kommune varetager projektlederrollen.

Interne arbejdsgrupper: De deltagende institutioner har sammensat interne arbejdsgrupper efter behov.

I de tre kommuner er indgået medarbejdere fra natur og miljø, plan og trafik og vejområderne.

Arbejdsgruppe og projektgruppemøder har været afholdt mere ad hoc efter behov og med skiftende deltagere.

En del formøder og evalueringsmøder mellem landskabsrådets formandskab, Københavns Universitet og de kommunale medarbejdere har desuden vist sig nødvendigt undervejs.

Projektets milepæle, leverancer og succeskriterier

Projektets hovedleverancer fremgår af milepælsplanen bilag 1 og følger herunder. Planen er senest revideret og godkendt i styregruppen september 2024 (se bilag 2).

- Etablering af et Landskabsråd for Nørreådal
- Etablering af et landskabsobservatorie under den Europæiske Landskabskonvention
- Udarbejdelse af en lokal landskabsstrategi i Randers Kommune for en del af ådalen
- Analyse og idéoplæg vedr. vandet i ådalen og forslag til fremtidig multifunktionel arealanvendelse
- Rapport vedr. datasammenstilling, økosystemtjenester og socioøkonomisk effekt
- Oplæg til fysisk planlægning for ådalen, der kan integreres i fremtidig kommunal planlægning
- Samlet rapportering af projektet med generelle konklusioner og anbefalinger (denne rapport)

Desuden er der jf. projektbeskrivelse aftalt, at der leveres to artikler om samarbejdsdreven landskabsplanlægning, deltagelse i en afsluttende konference samt udbud af offentlig efteruddannelse. Disse elementer fremgår ikke af milepælsplanen. En redegørelse for disse leverancer fremgår af bilag 3.

Succeskriterier for projektet jf. projektbeskrivelsen:

- At lodsejere, interessenter og lokalsamfund involveres og involverer sig konstruktivt i landskabsrådets arbejde. Dette måles på, at de forventede leverancer realiseres inden for tids- og milepælsplanens rammer
- At landskabsrådets oplæg har en form og et indhold så det integreres i de involverede kommuners fysiske planlægning
- At anbefalingerne i den afsluttende rapportering for det videre arbejde i Nørreådal, herunder for organisering, udvikling og organisatorisk opbygning for landskabsobservatoriet, implementeres
- At Nørreådalens planlægning og forvaltning – proces som løsningsmæssigt - bliver kendt som et paradigme for klimafokuseret og samarbejdsdreven planlægning af ådale

De enkelte delleverancer og opnåelse i forhold til de opstillede succeskriterier, beskrives nærmere i de efterfølgende afsnit samt under hovedafsnittede *Konklusion/Evaluering* samt *Videre forløb - forankring af viden og formidling af projektet*.

Landskabsrådet og landskabsobservatorie

Nærværende projekt har haft til formål at nedsætte et Landskabsråd som bl.a. skal arbejde med iværksættelsen af den regionale landskabsstrategi, der er udarbejdet for Nørreådal samt rådgive kommunerne om deres videre planlægning for Nørreådal. Det har også været et mål at udpege landskabsstrategiens projektområde til et landskabsobservatorie.

Landskabsrådet er nedsat i henhold til det udarbejdede kommissorium og har gennem 10 møder, afholdt i tidsrummet 4.april 2024 til 19.juni 2025, arbejdet med de emner, der er anført i kommissoriet og nærværende projektbeskrivelse.

For at give en et organ som Landskabsrådet legitimitet er diversitet i dets medlemmer vigtigt. Omvendt er en stor diversitet forbundet med at mange forskellige interesser skal nå frem til en form for enighed, hvis der skal træffes fælles beslutninger. Dette kan være særlig svært i en brydningstid, hvor mange nye planer og politikker skal iværksættes, og det skal foregå indenfor en relativ kort tidsramme. Dette har været et af landskabsrådets dilemmaer og udfordringer.

Af forskellige årsager, som er nævnt i bilag 4, er landskabsstrategiområdet og Landskabsrådet endnu ikke udpeget til Landskabsobservatorie under den Europæiske Landskabskonvention, men Miljøstyrelsen, der er den officielle danske repræsentant vedrørende Landskabskonventionen, ser i udgangspunktet positivt på at meddele Europarådet, at Nørreådalens udpeges til Danmarks første landskabsobservatorie. De 3 involverede kommunerne ønsker dog på nuværende tidspunkt, at udpegningen udskydes indtil der er taget beslutning om en videreførelse af Landskabsrådet. Dette sker i efteråret 2025.

Anna Sünricksen fra Fugleværnsfonden viser og fortæller Landskabsrådet om indsatser og planer i det kommunalt etablerede vådområde ved Skjern Hovedgård, som Fugleværnsfonden har købt en del af og omdøbt til Karmark Engso. Foto: Carina Pilgaard.

Lokal landskabsstrategi i Randers Kommune

Sideløbende med den regionale landskabsstrategi for hele Nørreådalens blev der udarbejdet en [lokal landskabsstrategi for området omkring Ø](#) i Viborg Kommune. Den lokale strategi supplerer og bygger ovenpå den regionale strategi. Flere lokale interessenter inddrages og planen er mere detaljeret end den regionale. En lokal landskabsstrategi vil kunne indgå som fysisk plangrundlag for projekter (klima- lavbunds, skov og rekreative projekter), og jordfordelinger tilknyttet kommende lavbunds- og klimaprojekter for en del af ådalen. Endnu en lokal landskabsstrategi falder derfor godt i tråd som en delleverance i projektet her. Den nye lokale strategi er udarbejdet for den østlige del af ådalen i Randers Kommune (se bilag 6).

Strategien for den østlige del af Nørreådalens blev udarbejdet i foråret 2025. Strategiområdet afgrænsning blev besluttet af Randers Kommune og strategiprocesen blev designet i et samarbejde mellem Randers Kommune og Københavns Universitet. Københavns Universitet (herefter kaldet KU) har stået for facilitering af processen, lavet baggrundsanalyser og skrevet udkast til strategien.

Strategiprocessen blev indledt med et informationsmøde afholdt den 22. januar 2025, hvor godt 80 personer deltog. Af disse meldte en mindre gruppe af interesserede aktører sig til en strategigruppe (18 personer), som sammen med Randers Kommune og Københavns Universitet udarbejdede strategien. Strategigruppen repræsenterede en bred gruppe af interesser og typer af lodsejere, men manglede repræsentanter fra det intensive større landbrug.

Gennem 3 workshops i perioden 11.3 – 28.4 2025 arbejdede strategigruppen med udformning af vision, mål og prioriterede projekter. Faglige oplæg, en ekskursion og forskellige former for kortmateriale dannede udgangspunkt for strategigruppens drøftelser og beslutninger. Topografiske kort blev anvendt til indtegning af forslag til fremtidig arealanvendelse, stier mv. Kortene samt tekst til vision og mål blev løbene kvalificeret gennem de tre workshops, ligesom et samlet forslag til en strategi blev forelagt strategigruppen til skriftlig kommentering i juni 2025.

Der blev i processen arbejdet med emnerne Grøn Trepert og vådlægning, mere natur, muligheder for skovrejsning, forbedring af den rekreative adgang og nye opholdspladser, nye bosætningsmuligheder samt restaurering af vandløb. Derudover blev strategiområdets afgrænsning justeret.

Større diskussioner udspandt sig omkring balancen mellem adgang til landskabet og uforstyrret natur samt konsekvenser af vådlægning i forhold til ønsker om en lysåben natur og afgrænsning af ådalen. Strategiområdets afgrænsning blev desuden justeret i processen.

Strategien er vedlagt som Bilag 6: Lokal landskabsstrategi Randers Kommune.

Vandet i ådalen og oplæg til forvaltningsgrundlag for vandet

I sensommeren 2024 udsendte Viborg Kommune på vegne af de tre kommuner et udbudsmateriale på et Ideoplæg til Helhedsprojekt for Nørreådalen til COWI, Envidan og Urland.

I udbudsbeskrivelsen stod bl.a.: *"Ideoplægget skal udmønte landskabsstrategiens vision og målsætninger i et teknisk/fagligt ideoplæg til et helhedsprojekt. Projektet skal, i videst muligt omfang, integrere de målsætninger og prioriterede projekter, der er nævnt i strategien (bl.a. landskabskvaliteter, naturværdier, større sammenhængende græsningsarealer, biomassehøst), i et samspil med de forskellige nationale udviklingsmål for natur, biodiversitet, miljø og klima. Hvis det skønnes relevant, kan ideoplægget belyse flere potentielle scenarier for udarbejdelse af en helhedsplan for Nørreådalen."*

Landskabsrådet blev løbende orienteret om processen, og der blev nedsat en følgegruppe på [mødet i juni 2024](#) (punkt 5 og 9). Gruppens opgave var at hjælpe med at kvalificere og give input til idéoplægget.

COWI meddelte, at de ikke ønskede at give bud på opgaven. Envidan og Urland meddelte, at de ønskede at give et bud på opgaven i et samarbejde. Tilbud er vedlagt som bilag 7. Der blev nedsat en teknisk arbejdsgruppe bestående af medarbejdere fra hver af de tre kommuner, Naturstyrelsen samt KU.

Den tekniske arbejdsgruppes anbefaling til styregruppen var at takke ja til tilbuddet, dog med mulighed for at de tre kommuner kunne tilkøbe Envidan til at udarbejde supplerende vandanalyser, da vand-delen i tilbuddet ikke var fyldestgørende i forhold til det ønskede. Dette rykkede dog tidsplanen for hele projektet. Styregruppen vedtog gruppens indstilling, herunder ny tidsplan på mødet 30. september 2024 (bilag 2).

Der blev efterfølgende afholdt fire møder med følgegruppen (heraf tre med deltagelse af Envidan og Urland) i perioden 3. oktober 2024 til og med 21. januar 2025. Følgegruppen var bl.a. med til at drøfte og beslutte hvilke tekniske data og målinger, der skulle lægge til grund for vandanalyserne i et fremtidsscenario 2050. Desuden holdt den tekniske arbejdsgruppe møder indimellem følgegruppemøderne.

Det næsten færdige idéoplæg blev præsenteret for og drøftet af hele landskabsrådet på mødet d. 21. januar 2025, hvor Urland fremlagde det.

Det endelige idéoplæg blev afleveret i februar 2025 og er vedlagt som bilag 8.

Oplægget kvalificerer betydningen af klimaforandringer for Nørreåens strømningsveje og opstiller forslag til tilpasnings- og udviklingsmuligheder, som fortsat vil kunne skabe sammenhængskraft og fællesskaber.

Oplægget indeholder

- Et historisk tilbageblik, redegørelse for nutidig tilstand samt fremtidsmuligheder i ådalen
- Kombination af data og modeller for hydrologi og natur med kortlægning og analyser af landskabets natur- og kulturgeografi, som munder ud i en grafisk fremstilling af stedernes potentialer og identitet
- Med afsæt i ny hydrologisk viden om vandets strømningsveje afdækkes arealmæssige samt dyrkningsmæssige og økonomiske konsekvenser bl.a. vha. repræsentative principsnit for vandets strømningsveje i 2050

På efterfølgende møder i marts og april arbejdede landskabsrådet, i mindre grupper fordelt efter geografi, med et areal-spil med ophæng i idéoplægget og forskellige økosystemtjenester. Formålet med arealspillet var dels at forsøge at konkretisere input til idéoplægget og få startet en kvalificeret og rammesat dialog parterne imellem om ændret arealanvendelse i fremtidens ådal.

Gruppearbejde i Landskabsrådet med udgangspunkt i kort og idéer fra Envidan / Urlands idéoplæg.

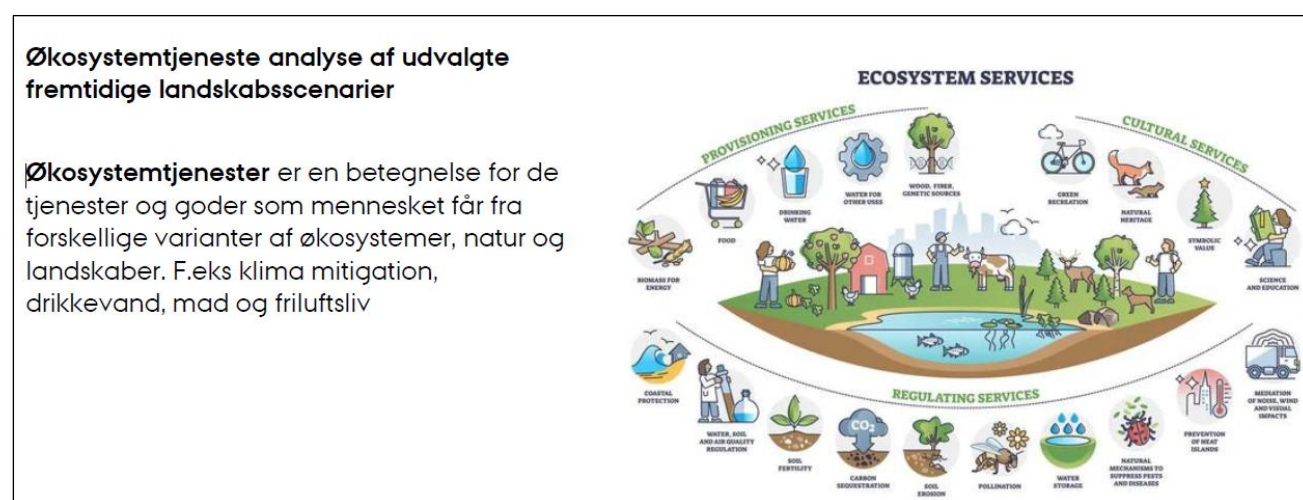
Idéoplægget og det efterfølgende gruppearbejde lagde grundlag for en stor del af det videre arbejde med oplæg til datasammenstilling, økosystemtjenester og socioøkonomisk effekt samt oplæg til fysisk planlægning, som beskrives i de følgende afsnit.

Oplæg til datasammenstilling, økosystemtjenester og socioøkonomisk effekt (AAU)

Forskere fra Aarhus Universitet Foulum (herefter kaldet AU) har deltaget på møderne i Landskabsrådet fra og med 19. september og afholdt to oplæg for rådet.

AU har udarbejdet en rapport og analyse (bilag 9), der dokumenterer økosystemtjenesterne (se figur 1) i Nørreådal. Dette arbejde er en del af en større proces ledet af Landskabsrådet, og AU's analyser bygger videre på tidligere leverancer til projektet, herunder idéoplægget leveret af Urland og Envidan.

Formålet med arbejdet er at evaluere forandringer i landskabet målt vha. økosystemtjenester.

Figur 1: Slide om økosystemtjenester fra Sara Iversens (AU) oplæg for Landskabsrådet d. 19. september 2024

Rapporten er et samlet dokument, der integrerer både afrapportering og overvejelser/konklusioner vedrørende metode, resultater og procesrefleksion, baseret på to analyser:

1. En indledende spørgeskemaundersøgelse rettet mod Landskabsrådet, med fokus på at identificere de økosystemtjenester, som Landskabsrådet anser for vigtige, samt deres perspektiver på processen i Landskabsrådet og Plan22+.
2. En økosystemtjenesteanalyse baseret på resultaterne fra "Ideoplæg til Helhedsprojekt for Nørreådal" og den førnævnte spørgeskemaundersøgelse.

Resultaterne viser, at Landskabsrådet prioriterer kulturelle økosystemtjenester og naturhensyn, hvor særligt vandkvalitet, rekreative værdier og biodiversitet vægtes højt.

Den overordnede konklusion peger på behovet for en holistisk tilgang til forvaltningen af Nørreådal, hvor klimahensyn, vandkvalitet, rekreation, landbrugsproduktion og biodiversitet integreres i fremtidige scenarieanalyser. Der er bred opbakning til projektet fra Landskabsrådet, men samtidig en vis usikkerhed om den langsigtede implementering af de udviklede planer. Dette understreger vigtigheden af fortsat interessentinvolvering og en adaptiv forvaltningsstrategi for at sikre en bæredygtig landskabsudvikling.

Oplæg til fysisk planlægning (KU)

Notat om ”Fysisk planlægning for Nørreådal, der kan integreres i den fremtidige kommuneplanlægning” (bilag 10), indeholder overvejelser om, hvordan udvalgte retningslinjer i kommuneplanerne i Viborg, Randers og Favrskov Kommuner kan revideres, så de afspejler den ambition, der er udtrykt i den Regionale landskabsstrategi for Nørreådal om en helhedsorienteret og sammenhængende planlægning for Nørreådal. I overvejelserne er også inddraget de ønsker til ændret arealanvendelse, som er formuleret i aftale om et Grønt Danmark juni 2024 samt landskabsrådets input i forbindelse med arealspillet. Forslag til ændringer af kommuneplanretningslinjerne og tilhørende udpegninger er diskuteret i Landskabsrådet i juni 2025. Følgende retningslinjer er inddraget i analysen:

- Naturinteresserne
- Lavbundsarealer
- Skovrejsning: ønsket og uønsket
- De landskabelige interesser
- Særlige værdifulde landbrugsarealer

De forslåede revisioner vil betyde, at der udpeges større arealer til naturbeskyttelsesinteresser og skovrejsning og at de særlig værdifulde landbrugsområder kommer til at udgøre en mindre del af Nørreådalens strategiområde. Centrale dele af strategiområdet foreslås desuden udpeget som ’større sammenhængende landskab’.

Økonomi

Projektet har af Realdania Plan22+ d. 21. august 2023 modtaget tilsagn om et bidrag på 850.000 kr. (Bilag 12 - bevillingsbrev). Det samlede budget for projektet er i alt 1.750.000 kr. Budgettet fra projektbeskrivelsen fremgår af bilag 11. Viborg Kommune har afholdt alle udgifterne i forbindelse med projektet. Projektets transaktioner indtil d.d. fremgår af økonomirapporten bilag 13.

Alle aktiviteter er afholdt og leverancer leveret indenfor tidsrammen senest d.d. 30. juni 2025 jf. milepælsplanen. Af bevillingsbrevet fremgår det dog, at bevilling udløber den 31. december 2025. Den samlede projektøkonomi forventes afsluttet i 3. kvartal af 2025. Herefter indsendes udbetalingsanmodning. Der forventes ikke afvigelser i de resterende poster i forhold til budgettet.

Af de allerede afholdte udgifter er der mindre afvigelse i forhold til posten *Administration og regnskab*. Dette skyldes primært, at udgifter til forplejning og lokaleleje i forbindelse med afholdelse af møder i Landskabsrådet og i følgegruppen i forhold til opgaven vedr. vandanalyse og idéoplæg, er taget fra denne post, og at der er afholdt en del flere af disse møder end oprindeligt planlagt. Viborg Kommune har påtaget sig disse ekstra udgifter.

Derudover afviger posten lønninger væsentligt fra det oprindelige budget. Randers Kommune har bidraget med min. 100.000 kr. i løntimer af de oprindeligt aftalte 80.000 kr., mens Favrskov Kommune har bidraget med min. 70.000 kr. i løntimer af de oprindeligt aftalte 36.000 kr. Viborg Kommune har brugt i alt ca. 830 timer i projektet svarende til ca. 380.525 kr. af de i projektet budgetlagte 184.000 kr. Dette er ved opgørelse pr. 31. maj 2025. Det endelige tal vil fremgå af økonomirapport i forbindelse med udbetalingsanmodningen.

Årsagen til det store overforbrug af timer skal dels findes i de ekstra uforudsete møder i landskabsrådet, personaleudskiftning undervejs i alle tre kommuner, og sidst men ikke mindst kompleksiteten i forhold til emner, der har krævet flere møder samt større involvering af flere medarbejdere på tværs i flere afdelinger. Her har det været et optimistisk bud i det oprindeligt ansøgte projekt i forhold til tidsforbruget.

De ekstra lønudgifter står for kommunernes egen regning.

Konklusion / Evaluering

Alle aftalte del-leverancer i projektet er realiseret inden for tids- og milepælsplanens rammer på nær landskabsobservatorie og efteruddannelse. Årsag hertil er uddybet og beskrevet i henholdsvis bilag 3 og 4 og beskrives i næste afsnit.

Arbejdet med involvering af landskabsrådet i leverancerne har været en spændende proces, men også en proces med en del udfordringer, som adresseres i det efterfølgende.

Som det fremgår af bilag 4, startede Landskabsrådet op i en tid med større og komplekse forandringer, der ikke var taget højde for, da den regionale strategi for Nørreådal blev udarbejdet. Af de væsentligste kan nævnes Viborg Centralrenseanlæg, VE-anlæg og senere den Grønne Trepert. Dette har skabt en vis grad af mistillid til kommunerne blandt enkelte af rådets medlemmer, som både under og mellem møderne har været ret eksplicitte omkring denne mistillid. I den forbindelse er det interessant, at AUs rapport (bilag 9) på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen konkluderer, at *"Niveauet af tillid og inddragelse blev undersøgt igennem spørgeskemaet, hvor resultaterne viser, at deltagerne i høj grad oplever at blive hørt og har tillid til processen. Der er ligeledes opbakning til projektet som helhed, men samtidig en vis usikkerhed omkring, hvorvidt de udviklede planer over tid reelt, vil blive implementeret"*. Dette kan selvfølgelig have ændret sig, siden skemaerne blev udfyldt i december 2024, men det kan også være et udtryk for, at de holdninger enkelte personer udtrykte, ikke nødvendigvis er den holdning flertallet af de resterende medlemmer deler. Omvendt kan man sige, at konfliktniveauet og frustrationerne i landskabsrådet steg i forbindelse med diskussion af Ideoplæg til helhedsprojekt for Nørreådal i januar 2025.

Dertil kommer, at særligt kommuneplan og vandanalyser kræver indsigt i emner af høj teknisk kompleksitet og kompleks lovgivning. Der var stor forskel på medlemmernes forhåndsviden og interesse i emnerne. Det har været en udfordring at klæde Landskabsrådet på til at kvalificere input ud fra et fælles fagligt grundlag. På trods af oplæg fra eksperter har enkelte af rådets medlemmer fortsat været skeptiske, og det har været svært for nogen at skelne mellem fakta og holdninger. Og det er meget svært at kvalificere en diskussion, når man ikke kan enes om fakta.

Som det også fremgår af bilag 4, har der i forløbet fra nogle rådsmedlemmer været givet udtryk for, at der burde fokuseres mere på de emner rådet kunne enes om, hvilket i store træk var formidling og friluftsliv. Det var dog ikke en del af Plan22+ projektet, hvor vi tydeligt havde forpligtiget os til at involvere rådet i at finde løsninger på "de svære dele" af strategien, der netop adresserede arealanvendelsen og balancen mellem benyttelse og beskyttelse af naturen og landskabet. Formandskabet og de kommunale repræsentanter fandt det således kunstigt og i strid med projektets formål, hvis rådet ikke skulle forholde sig til disse emner.

I forbindelse med diskussioner om ny arealanvendelse i ådalen var ejendomsret og frivillighed væsentlige emner. Her var et centralt spørgsmål, hvad må man drømme om, der sker på andres jord? For nogle var det helt centralt, at ejendomsretten er ukrænkelig, og at frivillighed er bydende nødvendigt i forhold til, om man vil lade sin jord indgå i et vådområdeprojekt. Mens andre (og måske endda de samme?) har meget klare meninger, om en lodsejer f.eks. ikke selv må bestemme om vedkommende må have VE anlæg på deres jord.

I ovenstående situationer har enkelte personers frustration fyldt meget. Balancen mellem at give plads til debatten, uden at frustrationen samtidig fylder alt for meget, har til tider været svær. Dette inkluderer også, at nogle medlemmer har brugt meget energi på at fremføre positioner, der afspejler landspolitiske diskussioner, fremfor at åbne op og bidrage til konkrete lokale løsninger.

Projektet har med baggrund i de komplekse emner, desuden krævet stor grad af koordinering mellem de tre kommuner, samt internt afdelinger imellem i kommunerne. Dertil har de forskellige delleverancer været afhængige af hinandens arbejde og data, hvorfor høj grad af koordinering mellem både de to universiteter, eksterne konsulenter og Naturstyrelsen har været nødvendigt undervejs.

For så ambitiøse projekter som dette, bør der nok afsættes flere ressourcer til bedre at favne kompleksiteten og alle de undervejs opstående udfordringer og udløbere af projektet. Ligeledes bør der være en skarp forventningsafstemning i forhold til, hvad et rådgivende råd kan få indflydelse på, hvornår og hvordan.

Videre forløb, forankring af viden og formidling af projektet

På [mødet d. 19. juni](#) evaluerede Landskabsrådet i grupper og plenum Plan22+ projektperioden. Sammen med referatet har rådets medlemmer desuden fået udsendt evalueringsskema til efterfølgende anonym deltagelse med svarfrist 10. august 2025. På baggrund af svarene, samt kommunernes erfaringer med landskabsrådet generelt, laver de tre kommuner en koordineret politisk indstilling vedr. landskabsrådets videre arbejde. Efter den politiske behandling er færdig i de tre kommuner forventer Viborg Kommune at indkalde Landskabsrådet til et møde i efteråret 2025, hvor rådets endelige fremtid beslutes.

I efteråret 2024 besluttede landskabsrådet at være den organisatoriske enhed omkring Landskabsobservatoriet, og at der skal nedsættes en arbejdsgruppe under Landskabsrådet, hvis formål, det er at diskutere, hvordan landskabsrådet understøttes fagligt, og hvordan der løbende kan laves monitoringer og evaluering af landskabsændringer, gennemførte projekter og planer. Den videre proces for et eventuelt landskabsobservatorie, afhænger derfor i høj grad af, hvordan landskabsrådets fremtidige organisering og arbejde bliver. Miljøministeriet blev i efteråret ansøgt om at meddele Europarådet, at Nørreådal udpeges til Danmarks første landskabsobservatorie. Der er endnu ikke kommet endeligt svar fra Miljøstyrelsen.

Både landskabsrådet og kommunale planlæggere fra de tre kommuner har undervejs været inddraget i processen vedr. forslag til de nye udpegninger i kommuneplanerne jf. bilag 10. Alle tre kommuner forventer efter projektets afslutning at arbejde videre med koordinering og integrering af Københavns Universitets forslag i de respektive kommuneplantillæg. Der kan evt. arrangeres en fælles workshop med relevante medarbejdere, hvor arbejdet med revision af kommeplanretningslinjerne vedrørende Nørreådal diskuteres.

Udover Københavns Universitets bidrag med konferencer, publikationer mv. jf. redegørelsen vedr. kommunikation og efteruddannelse (bilag 3), har de tre kommuner også bidraget med oplæg på Åben Land konferencen 7. maj samt oplæg om Nørreådal til konferencen Co Creating Landscapes i februar 2025.

De fleste af leverancerne i projektet kan findes under hjemmesiden for [Nørreådalens landskabsråd](#). Her fremgår beskrivelse af rådet og dets arbejde, referater og oplæg fra møder samt rapporter og idéoplæg.

AU bestilles til efterfølgende at udarbejde et videnblad vedr. økosystemtjenester, hvor rapportens resultater og metode beskrives i en populær publikation. AUs arbejde med Nørreådal videreføres desuden i regi af LIFE Natureman projektet.

Bilagsliste

1. Milepælsplan
2. Referat af styregruppemøde september 2024, hvor revideret milepælsplan blev besluttet
3. Redegørelse vedr. Kommunikation og efteruddannelse
4. Notat om Landskabsrådet og et Landskabsobservatorie
5. a. Forretningsorden og Kommissorium for landskabsrådet
5. b. Kommissorium for landskabsrådet
6. Lokal landskabsstrategi Randers Kommune
7. Tilbud på Idéoplæg til Helhedsprojekt for Nørreådalene (Envidan og Urland)
8. Idéoplæg til Helhedsprojekt for Nørreådalene (Envidan og Urland)
9. Rapport om økosystemtjenester (AU)
10. Notat om Fysisk planlægning (KU)
11. Projektets samlede budget og finansiering
12. Brev Plan22+ bevilling og accept af 21. august 2023
13. Økonomirapport